DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 2 juli 2009 *

I mål C-111/08,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Högsta domstolen (Sverige) genom beslut av den 4 mars 2008, som inkom till domstolen den 12 mars 2008, i målet

SCT Industri AB i likvidation

mot

Alpenblume AB,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann (referent) samt domarna A. Tizzano, A. Borg Barthet, E. Levits och J.-J. Kasel,

* Rättegångsspråk: svenska.

generaladvokat: E. Sharpston,
justitiesekreterare: handläggaren C. Strömholm,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 4 februari 2009,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— SCT Industri AB i likvidation, genom F. Lüning, jur. kand.,

— Alpenblume AB, genom advokaten L.-O. Svensson,

— Tysklands regering, genom M. Lumma och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

— Spaniens regering, genom J. López-Medel Bascones, i egenskap av ombud,

— Portugals regering, genom L. Inez Fernandes och D. Pires, båda i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom L. Seeboruth, i egenskap av ombud, biträdd av A. Henshaw, barrister,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom A.-M. Rouchaud-Joët och P. Dejmek, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 1.2 b i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan två svenska bolag, SCT Industri AB (nedan kallat SCT Industri) och Alpenblume AB (nedan kallat Alpenblume). Målet rör en talan om bättre rätt till andelar i ett bolag bildat enligt österrikisk rätt, vilka innehades av SCT Industri och såldes till Alpenblume. Talan väcktes efter det att en österrikisk domstol hade funnit att Alpenblumes förvärv av bolagsandelarna inte var giltigt.

Tillämpliga bestämmelser

3 Skäl 2 i förordning nr 44/2001 har följande lydelse:

”Vissa olikheter i medlemsstaternas bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande av domar hindrar den inre marknaden från att fungera väl. Det är därför nödvändigt att införa bestämmelser som gör reglerna om behörighetskonflikter på privaträttens område mer enhetliga och som förenklar formaliteterna, så att domar från de medlemsstater som är bundna av denna förordning kan erkännas och verkställas enkelt och snabbt.”

4 Enligt skäl 7 i nämnda förordning måste ”[t]illämpningsområdet för denna förordning … täcka de väsentliga delarna av privaträtten utom vissa väl definierade delar”.

5 I skäl 15 i förordningen anges följande:

”För att rättskipningen skall fungera väl, måste man minimera möjligheten för samtidiga förfaranden och se till att oförenliga domar inte meddelas i två medlemsstater. Det måste finnas klara och effektiva regler för att avgöra frågor om litispendens och mål som har samband med varandra och för att undanröja problem som härrör från nationella skillnader när det gäller att fastställa vid vilken tidpunkt talan väckts. Den tidpunkten bör ges en autonom definition i denna förordning.”

6 I skäl 19 i förordning nr 44/2001 anges följande:

”Kontinuiteten mellan [konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32) (nedan kallad Brysselkonventionen)] och denna förordning bör säkerställas, och övergångsbestämmelser bör därför införas. Likaså måste kontinuitet råda när det gäller EG-domstolens tolkning av bestämmelserna i Brysselkonventionen, och 1971 års protokoll [om domstolens tolkning därvidlag, i konsoliderad version (EGT C 27, 1998, s. 28)] bör därför fortsätta att också tillämpas på de fall som har anhängiggjorts när förordningen träder i kraft.”

7 I artikel 1 i nämnda förordning definieras förordningens tillämpningsområde. Enligt artikel 1.1 är förordning nr 44/2001 tillämplig på samtliga områden inom privaträtten. Den omfattar inte skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor.

8 I artikel 1.2 b i förordningen föreskrivs följande:

”Förordningen är inte tillämplig på

…

b) konkurs, ackord och liknande förfaranden.”

9 I artikel 25.1 och 25.2 i rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden (EGT L 160, s. 1) stadgas följande, under rubriken ”Erkännande och verkställighet av andra beslut”:

”1. Beslut som rör ett insolvensförfarandes genomförande och slutförande, samt ackord, och som fattats av en domstol, vars beslut om att inleda förfarandet erkänns i enlighet med artikel 16, skall erkännas utan krav på ytterligare formaliteter. Sådana beslut skall verkställas i enlighet med artiklarna 31–51, med undantag för artikel 34.2, i Brysselkonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, ändrad genom konventionerna om tillträde till den konventionen.

Första stycket skall även gälla beslut som är direkt hänförliga till insolvensförfarandet och har nära samband härmed, även om de fattats av en annan domstol.

Första stycket skall även gälla beslut som rör säkerhetsåtgärder som fattats efter det att en begäran om att ett insolvensförfarande skall inledas har framställts.

2. Andra beslut än de som avses i punkt 1 skall erkännas och verkställas i enlighet med den konvention som avses i första stycket, i den mån den är tillämplig.”

10 Enligt artikel 43 i förordning nr 1346/2000 gäller ”[b]estämmelserna i denna förordning … enbart för insolvensförfaranden som har inletts efter det att förordningen har trätt i kraft. Rättshandlingar som gäldenären har företagit före denna tidpunkt skall regleras av den lag som var tillämplig på rättshandlingen när den företogs”.

Tvisten i det nationella målet och tolkningsfrågan

11 SCT Industri försattes år 1993 i konkurs av Malmö tingsrätt. En konkursförvaltare utsågs. Under handläggningen av konkursen sålde konkursförvaltaren SCT Industris andelar, 47 procent, i SCT Hotelbetrieb GmbH, ett bolag bildat enligt österrikisk rätt, sedermera Scaniahof Ferienwohnungen GmbH (nedan kallat Scaniahof), till Alpenblume för 2 SEK. Alpenblume registrerades i Österrike som ägare till bolagsandelarna.

12 Konkursen avslutades år 1997 utan överskott. Den 19 mars 2002 förordnade Malmö tingsrätt att SCT Industri skulle träda i likvidation.

13 På talan av SCT Industri fann österrikisk domstol därefter att en i Sverige utsedd konkursförvaltare inte varit behörig att förfoga över tillgångar i Österrike och att Alpenblumes förvärv av bolagsandelarna därför inte var giltigt. Med anledning härav förpliktade nämnda domstol Scaniahof att registrera SCT Industri som ägare till de av konkursboet överlåtna andelarna. Alpenblume uppträdde i det österrikiska förfarandet som biintervenient (Nebenintervenientin) i målet. Oberster Gerichtshof (Österrike) avslog denna intervenients talan (außerordentliche Revision) den 17 maj 2004.

14 Den 24 augusti 2004 väckte Alpenblume talan vid svensk domstol mot SCT Industri om bättre rätt till samma andelar i Scaniahof samt förpliktande för SCT Industri att vid vite vidta sådana åtgärder som krävs för att Alpenblume ska kunna registreras som rättmätig ägare till andelarna. I beslut av den 17 mars 2005 fann Malmö tingsrätt – efter invändning från SCT Industri – att hinder inte förelåg för att pröva den av Alpenblume förda talan.

15 SCT Industri överklagade beslutet och yrkade att talan skulle avvisas. Alpenblume bestred ändring. Hovrätten för Skåne och Blekinge lämnade i beslut av den 26 juli 2005 överklagandet utan bifall.

16 Efter det att SCT Industri hade överklagat detta beslut till Högsta domstolen, vilandeförklarade den sistnämnda genom beslut av den 4 mars 2008 målet och begärde att EG-domstolen skulle meddela ett förhandsavgörande beträffande följande tolkningsfråga:

”Skall undantaget i artikel 1.2 b i [förordning nr 44/2001] avseende konkurs, ackord och liknande förfaranden tolkas så att det omfattar ett avgörande meddelat av domstol i en medlemsstat (A), avseende registrering av äganderätt till andel i ett bolag med säte i medlemsstaten A vilken äganderätt överlåtits av en konkursförvaltare i ett bolag i en annan medlemsstat (B), när domstolen grundat sitt avgörande på att medlemsstaten A i avsaknad av ett mellanstatligt avtal beträffande ömsesidigt erkännande av konkursförfaranden inte godkänner konkursförvaltarens behörighet att förfoga över egendom i medlemsstaten A?”

Prövning av tolkningsfrågan

17 Den hänskjutande domstolen har ställt den aktuella tolkningsfrågan för att få klarlagt rättsläget angående erkännandet i andra medlemsstater av ett domstolsavgörande i ett tvistemål som har samband med ett insolvensförfarande som har ägt rum i en annan medlemsstat. Mer specifikt avser frågan huruvida undantaget för konkurs, ackord och liknande förfaranden i artikel 1.2 b i förordning nr 44/2001 omfattar ett avgörande varigenom en domstol i en annan medlemsstat har funnit att en överlåtelse av bolagsandelar genomförd inom ramen för ett insolvensförfarande är ogiltig därför att den konkursförvaltare som överlät andelarna inte var behörig att förfoga över egendom belägen i den medlemsstaten.

18 Domstolen påpekar inledningsvis att förordning nr 1346/2000 inte är tillämplig på förfarandet i den nationella domstolen, eftersom det inleddes innan nämnda förordning trädde i kraft.

19 Det ska således uteslutande utrönas huruvida ett sådant avgörande som det som den österrikiska domstolen har meddelat i det aktuella målet omfattas av förordning nr 44/2001 och därmed är bindande för den hänskjutande domstolen.

20 Vad gäller just konkurser och liknande förfaranden är de undantagna från Brysselkonventionens tillämpningsområde dels för att det berörda rättsområdet är särpräglat och fordrar specialbestämmelser, dels för att det föreligger djupgående skillnader mellan lagstiftningen i de olika konventionsstaterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 februari 1979 i mål 133/78, Gourdain, REG 1979, s. 733, punkt 3, och Jenardrapporten om Brysselkonventionen (EGT C 59, 1979, s. 1)).

21 Domstolen har således i rättspraxis avseende Brysselkonventionen slagit fast att en talan har samband med ett konkursförfarande när den är direkt hänförlig till konkursen och har nära samband med ett förfarande för likvidation av tillgångar eller med ett ackordsförfarande (se domen i det ovannämnda målet Gourdain, punkt 4). En talan av sådan beskaffenhet omfattas därmed inte av konventionens tillämpningsområde.

22 Det framgår även av rättspraxis att eftersom förordning nr 44/2001 numera har ersatt Brysselkonventionen i förhållandena mellan medlemsstaterna, med undantag av Konungariket Danmark, gäller domstolens tolkning av denna konvention även för nämnda förordning när bestämmelserna häri och bestämmelserna i Brysselkonventionen kan anses överensstämma med varandra (se bland annat dom av den 14 maj 2009 i mål C-180/06, Ilsinger, REG 2009, s. I-3961, punkt 41).

23 I systematiken i nämnda förordning har artikel 1.2 b samma plats och samma funktion som artikel 1 andra stycket 2 har i Brysselkonventionen. Dessa båda bestämmelser har dessutom samma ordalydelse.

24 När en bestämmelse i Brysselkonventionen och en bestämmelse i förordning nr 44/2001 liknar varandra på ett sådant sätt bör, i enlighet med skäl 19 i förordningen, kontinuiteten i tolkningen av de båda rättsakterna säkerställas. Genom sådan kontinuitet kan dessutom iakttagandet av rättssäkerhetsprincipen, som utgör en av grundvalarna för båda dessa rättsakter, garanteras (domen i det ovannämnda målet Ilsinger, punkt 58).

25 Av vad som anförts följer att det således är styrkan, i den mening som avses i den ovannämnda domen Gourdain, hos sambandet mellan en talan såsom den i det nationella målet och insolvensförfarandet som är avgörande för huruvida undantaget i artikel 1.2 b i förordning nr 44/2001 är tillämpligt.

26 Domstolen konstaterar att det sambandet förefaller särskilt starkt i det nationella målet.

27 Det framgår för det första av beslutet att begära förhandsavgörande att tvisten vid den nationella domstolen uteslutande avser vem som har bättre rätt till vissa bolagsandelar, vilka inom ramen för ett insolvensförfarande har överlåtits av en konkursförvaltare på grundval av bestämmelser som dem i den svenska konkurslagen (SFS 1987:672), som medför avsteg från allmänna civilrättsliga regler, särskilt rörande äganderätten. Dessa bestämmelser innebär i synnerhet att gäldenären vid obestånd förlorar rådigheten över sin egendom och att det ankommer på förvaltaren att för borgenärernas räkning förvalta de tillgångar som ingår i konkursboet, däribland att göra nödvändiga överlåtelser.

28 Annorlunda uttryckt är den i det nationella målet aktuella överlåtelsen och den talan om bättre rätt till egendom som överlåtelsen har medfört en direkt och oskiljaktig följd av att konkursförvaltaren, det vill säga ett rättssubjekt som träder in först efter det att konkursförfarandet har inletts, har utövat befogenheter som specifikt grundar sig på bestämmelser i nationell rätt om sådana förfaranden.

29 Detta återspeglas för övrigt i det nationella målet av bland annat den omständigheten att, såsom framgår av de handlingar som översänts till domstolen, tillgångarna hos det bolag som är föremål för insolvensförfarandet ökade som en följd av konkursförvaltarens försäljning av de ifrågavarande bolagsandelarna.

30 För det andra är det ostridigt att det specifikt och enbart var konkursförvaltarens behörighet i ett konkursförfarande, i synnerhet dennes möjlighet att förfoga över egendom som var belägen i Österrike, som den österrikiska domstolen – genom det avgörande som det begärts att den hänskjutande domstolen ska erkänna – anförde som skäl för att förklara att överlåtelsen av de i det nationella målet aktuella ägarandelarna var ogiltig. Innehållet i och räckvidden av det avgörandet är alltså nära förbundet med konkursförfarandets förlopp. Det sambandet försvagas för övrigt inte av att nämnda förfarande, i det nationella målet, var avslutat vid den tidpunkt då talan om bättre rätt till egendom väcktes vid österrikisk domstol.

31 Under dessa omständigheter ska en sådan talan som den i det nationella målet anses vara direkt hänförlig till ett insolvensförfarande, ha nära samband med detta och därmed inte omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001.

32 Med hänsyn till den särskilda rättsliga situation som föreligger i det nationella målet och till det nära sambandet mellan talan vid den hänskjutande domstolen och insolvensförfarandet, påverkas inte denna bedömning av de principer som anges i skälen 2, 7 och 15 i förordning nr 44/2001.

33 Av vad som har anförts följer att tolkningsfrågan ska besvaras på följande sätt. Undantaget i artikel 1.2 b i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att det omfattar ett avgörande meddelat av en domstol i en medlemsstat (A), avseende registrering av äganderätt till andelar i ett bolag med säte i medlemsstaten A, enligt vilket överlåtelsen av andelarna är ogiltig på grund av att domstolen i medlemsstaten A inte godkänner den behörighet som en konkursförvaltare i en medlemsstat (B) har inom ramen för ett konkursförfarande som genomförts och avslutats i medlemsstaten B.

Rättegångskostnader

34 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Undantaget i artikel 1.2 b i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att det omfattar ett avgörande meddelat av en domstol i en medlemsstat (A), avseende registrering av äganderätt till andelar i ett bolag med säte i medlemsstaten A, enligt vilket överlåtelsen av andelarna är ogiltig på grund av att domstolen i medlemsstaten A inte godkänner

den behörighet som en konkursförvaltare i en medlemsstat (B) har inom ramen för ett konkursförfarande som genomförts och avslutats i medlemsstaten B.

Underskrifter